

21 september 1916

Rotterdam.

Dr. René de Clercq heeft gisteravond in Ons Huis gesproken over en voorgedragen uit eigen dichtwerk, in een bijeenkomst van de jongeliedenafdeling Rotterdam van het Algemeen Nederlands Verbond. De gehele grote zaal was bezet, en de jongelui hebben de Vlaamse dichter bij herhaling van harte toegejuicht.

Men meldt ons uit Havre, dat de koning der Belgen bij besluit, dat verschenen is in de Moniteur, als ridders in de Leopoldsorde heeft geschrapt de heren Arens, Hoffmann en Lahousse, uit Gent, die op zich hadden genomen om aan de universiteit, die daar door toedoen van generaal von Bissing, gouverneur van het bezette gebied van België, is ingericht, cursussen te geven.

22 september 1916

De Gentse hogeschool.

Havre, 21 september. Een voltallige vergadering van de ministerraad, onder leiding van de Broqueville, heeft heden maatregelen overwogen tegen de personen, die het manifest ten gunste van de vervlaamsing van de Gentse hogeschool door von Bissing hebben ondertekend.

Uit Havre

Het is niet te verwachten, dat van regeringswege nu reeds een officiële stap wordt gedaan inzake de vervlaamsing der Gentse Hogeschool en de daarmee samengaande, door de Duitsers gesteunde beweging van de jongste tijd. Dat de Vlamingen, wiens loyaliteit door de regering en door allen, die de gebeurtenissen aan

het front volgden, zeer wordt geroemd, na de oorlog de vervulling van hun hartenwens zo ruim mogelijk zullen bekomen, staat even vast als de duidelijke wijze, waarop dit zal geschieden. Los van alle Duitse bemoeienissen en de thans door de vijandelijke bezetting van België getroffen maatregelen.

Dat men in officiële kringen pijnlijk is getroffen door het bekende Vlaamse manifest inzake de vervlaamsing, behoeft geen betoog. Maar allerminst moeten als blijk van die ontstemming worden aangezien de heftige uitlatingen van de "XXe Siècle", welke het manifest met ondertekeningen publiceert onder de schreeuwende titel: "Een bende verraders, welke aan de schandpaal moeten worden gespijkerd", en verder schrijft; "Meer dan negen tienden van de ondertekenaars zijn onbekende grootheden. Men telt er een half dozijn apothekers, talrijke geneesheren van kleine steden of dorpen en twee of drie veeartsen. Zelfs prijkt er de naam van een Brussels advocaat, zoon van een Hollands officier ... Degenen, die de betekenis kennen, in de Vlaamse Beweging ingenomen door de geestelijkheid en de katholieke universiteit, zullen het geval beslist oordelen door het feit, dat geen enkele Vlaamse priester en geen enkele leraar of verbondene van de Leuvense Hogeschool zijn naam heeft willen plaatsen onder dit vod papier." Na de "universiteit van von Bissing" veroordeeld te hebben dringt het blad aan op scherpere maatregelen tegen de "verraders".

Naar men ons mededeelt, is het de Duitsers niet gemakkelijk geweest, professoren te vinden. De vrees onder verschillende aangezochten was groot, dat de door de Duitsers gestichte Vlaamse Hogeschool niet op vaste palen zou blijken te zijn gebouwd. De Duitsers hebben toen moeten besluiten, een pensioen aan de benoemde professoren te verzekeren, ook voor het geval hun betrekking na de oorlog niet van duurzame aard zou blijken te zijn.

23 september 1916

De Toorts bevat veel over de vervlaamsing van de Gentse Hogeschool. Zo schrijft het blad, dat men ten onrechte heeft getracht de betekenis van de manifesten van de Vlaamse Hogeschoolbond en van de Vlaamse Katholieke oud studenten te verkleinen door te zeggen dat bekende kunstenaars, letterkundigen en politici ze niet hebben getekend, zoals Verriest, Streuvels, Pol de Mont. Maar, zegt het blad, "dat talrijke kunstenaars, geletterden en politici geen deel uitmaken van de Hogeschoolbond, ligt enkele hieraan, dat de Hogeschoolbond uit de aard van de zaak een lichaam is, uitsluitend bestaande uit hogeschool-ge-diplomeerden, evenals natuurlijk de Vlaams Katholieke oud studentenbond alleen de katholieke oud hoogstudenten onder zijn leden telt.

"Dat de talrijke flaminganten, die in Frankrijk of Engeland verblijven, in de onmogelijkheid verkeren, hun goedkeuring openlijk te verlenen, behoeft geen betoog.

"Thans vernemen wij, dat door de Hogeschoolbond is besloten, het manifest ook ter ondertekening voor te leggen aan niet-gedoctoreerden. Letterkundigen, kunstenaars, en al wie Vlaanderens cultuurwaarde verrijkten, zullen, voor zover als in de huidige omstandigheden mogelijk is, gelegenheid krijgen, hun ingenomenheid met de onmiddellijke vervlaamsing te betuigen. Dit op verzoek van honderden flaminganten.

"Het wordt bevestigd dat priester dr. J. de Cock, hoogleraar te Leuven, en prof. J. Persijn, hoogleraar te Gent, de wens hebben te kennen gegeven om het manifest voor de onmiddellijke vervlaamsing te ondertekenen, hetgeen thans is geschied."

Dr. Claus te Antwerpen, redacteur van het Geneeskundig Tijdschrift voor België, heeft aan de Antwerpse correspondent van de Toorts een schriftelijk antwoord gegeven op een vraag om een interview. Daaraan ontlene wij:

“Wat mij heeft aangezet het professorschap te Gent te aanvaarden, onder de huidige omstandigheden, en welke houding ik denk, dat de Belgische regering tegenover de vervlaamsing en tegenover de professoren zal innemen? Ik heb aanvaard, omdat ik sedert jaren ten volle doordrongen ben van de volstrekke noodzakelijkheid der volledige vervlaamsing en hervorming van de hogeschool van Gent, en dat ik niettemin overtuigd ben van de radicale machteloosheid van onze regering die vervlaamsing uit te werken, zelfs bij de veronderstelling, dat zij er voor voelde, hetgeen helaas niemand kan bewijzen.”

24 september 1916

In de Toorts polemiseert prof. dr. H. D. J. Bodenstein in een uitvoerig artikel over de Gentse hogeschool tegen Vrij België. Zo zegt hij:

In die Belgiese staatsblad van 2 september kan die heer Hoste lees, dat die Belgiese regering haar instemming betuig met die besluite van die berugte ekonomiese konferensie van Parijs. Die Vlaamse volk word dus gestel voor die voldonge feit. Als die geallieerde win, zit jullie aan Frankrijk vas, wat alleen kan beteken, dat jullie strijd hopeloos word. Dit, van Cauwelaert en Hoste, is die dank vir julle loyaleiteit en vir die bereidwilligheid van die Vlaamse volk om die vaderlandse bodem rood te kleur met hulle bloed! En bij die ekonomiese konferensie sal dit nie blij nie, dit weet julle net zo goed als ik.

“Wat moet julle nou doen? Julle kan natuurlik nou als loyale Belge stil gaan sit, met julle hande in de skoot, en die Here bid om die harte van julle regering te vermurwe, om tog nie Vlaming nie so’n onreg aan te doen nie en self planne bedenk om tog maar julle liewe regering nie kwaad te maak nie. Maar meen julle self, dat dit sal help? Als die Belgiese regering julle vandaag, waar sij nog moet steun op die trouw en opofferingsgesindheid van duizende Vlaminge, wat dageliks vir haar hulle bloed vergiet en nog moet vergiet, op die manier behandel, wat voor sederheid het julle, dat sij anders sal optreed na die oorlog? ...

“Die belang van Duitsland bring dit mee julle te help. Sal julle nou die hulp afslaan? Mij lijk dit of dit ’n grote politieke fout sou wees om dit te doen. Trouwens Duitsland sal tog opkom vir sij belange, of julle wil meewerk of nie! En waar julle belange en die van die Duitsers saamval sou dit m.i. dom wees, om nie daarvan gebruik te maak nie. Als die Duitsers ’n verpletterende o’erwinning sou behaal, dan sou die Duitse hulp julle duur te staan kan kom. Maar daar is maar min mense, wat vandaag nog daaraan geloof. Te’en die so gevreesde verbonde met Frankrijk is Duitsland vandaag julle enige steun, want Holland kan niks doen nie. Verwerp die steun en julle staan naakt te’enover die hele mag van julle franskiljonse regering en van die anti-Vlaamse Entente. Wat wil julle alleen te’en die mag doen? Dit is pure selfbedrog om te meen dat dit sal betaal om onder wolwe die onskultjie te speel.

“Als die oorlog afloop soals ons verwag, dan is daar ook g’n gevaar, dat die Duitser sal probeer om de Vlaamse land te verduits. Sover als ik die Flamingant ken, streef hij naar die ontwikkeling van sij ei’e volksaard en beskawing. Te’en elke poging van die kant van die Duitser om hem daarvan af te bring, sal die Flamingant hem net so sterk verset als te’en die poginge om hem te verfrans. Dit sou dan te’en die Duitser eenselfde verbittering wek bij die Vlaming als hij

vandaag voel te'en die Waal en Franskiljon. Vermoedelijk het die Duitser in die oorlog al geleer, maar selfs al is dit nie die geval nie, dan nog sou ik meen, dat hulle van dergelike middele hulle sal onthou, want vir hulle kan alleen 'n goedgesinde Vlaamse volk 'n tegewig vorm te'en die fransgesinde res van die bevolking. Die goeie gezindheid sou hulle verlies, sodra hulle met verduitsing beginne. Maar dit is 'n kwessie van die toekoms, wat ons m.i. veilig kan o'erlaat aan die toekoms. Die eerste en meest dringende vraag is, hoe julle die dreigende Franse vloed kan keer. En daarop is daar, m.i., maar net één antwoord."

27 september 1916

Het Groot-Nederlands Persbureau meldt:

Te Brussel zijn de volgende benoemingen aan de Vlaamse hogeschool te Gent bekend gemaakt:

- I. In de faculteit van letteren en wijsbegeerte:
 - Dr. J. A. Jolles te Den Helder, vroeger privatdocent aan de universiteit te Berlijn, sindsdien afdelingschef in het Centraal Instituut voor opvoeding en onderwijs aldaar, tot gewoon hoogleraar in de archeologie en kunstgeschiedenis;
 - Dr. E. J. Kossmann, lector aan de Leidse hogeschool en leraar aan het gymnasium in Den Haag, tot gewoon hoogleraar in de Duitse literatuurgeschiedenis en historische grammatica van de Duitse taal;
 - Dr. A. Vlamynck, hulparchivaris aan het staatsarchief te Gent en leraar aan het meisjesatheneum aldaar, tot lector in de paleografie en verdere hulpwetenschappen der geschiedenis.
- II. In de faculteit der rechtsgeleerdheid:
 - Mr. J. L. M. Eggen, advocaat bij het beroepshof te Gent en privatdocent aan de universiteit te Amsterdam, tot

buitengewoon hoogleraar in het burgerlijk recht en in de burgerlijke rechtsvordering.

III. In de faculteit der natuurwetenschappen:

T. Vernieuwe, directeur-generaal in het ministerie van landbouw en openbare werken, tot gewoon ereprofessor in de geschiedenis van land- en tuinbouw;

F. Brulez, civiel ingenieur, werkzaam bij de administratie van telegraaf en telefoonwezen, tot buitengewoon hoogleraar in de beschrijvende meetkunde.

IV. In de faculteit der geneeskunde:

Dr. A. Claus, arts te Antwerpen, chef van de geneeskundige dienst in het krankzinnigengesticht te Mortsel, tot gewoon ereprofessor in de psychiatrie en in de neurologie;

Dr. R. Speleers, arts te Gent, tot gewoon hoogleraar in de oogheelkunde.

Dr. E. van Bockstaele, directeur van het heelkundig instituut en sanatorium te Geraardsbergen, tot gewoon ereprofessor in de algemene en praktische chirurgie.

Binnenkort zal nog een derde lijst van professoren volgen.

Uit de Vlaamse Beweging.

Onze medewerker schrijft:

Waar het in mijn bedoeling ligt, aan te vangen met het objectief voorstellen en beoordelen van de verwarde toestanden op Vlaams gebied in België, kan ik mij, tot een eerste kennismaking met de lezers van de N. R. C., niet beter voorstellen, dan door het twee verklaringen voor te leggen, die zopas verschenen zijn en zeer kenschetsend mogen heten voor de beide richtingen.

Daar is eerst dit stukje uit De Toorts, nr. van 23 september II., orgaan van de groep flaminganten, die zich noemen de "actieven" en die

onverwijd hun rechten willen bekomen, ongeacht de handen, die het geven en de doeleinden, waarmee het gegeven wordt:

“De aanstaande rede van de Duitse rijkskanselier. – Op 28 september e.k. vergadert opnieuw de Duitse Rijksdag. De rijkskanselier von Bethmann Hollweg zal er, zoals bij de vorige samenkomsten van dit lichaam, het woord voeren over de toestand, en vermoedelijk ook de toekomstplannen van Duitsland aanraken.

“De Vlamingen hebben de belangrijke woorden, waarmee de Duitse rijkskanselier in zijn vorige rijksdagrede het Vlaamse vraagstuk als een door de vredesconferentie op te lossen kwestie stelde, niet vergeten. Wij zien thans met verwachting de nieuwe rede van de eerste Duitse staatsman tegemoet, herhalend hoopvol de wens en de eis van het intellectuele Vlaanderen: zelfregering. Zelfregering alleen kan Vlaanderen redden van de verfransing; zelfregering alleen kan daarom de bewuste Vlamingen bevredigen. Geen wet kan opwegen tegen het heilige recht van ons volk, om bestuurd en geregeerd te worden in eigen Nederlandse taal, om te beschikken over zijn eigen lot.

“Havre heeft met het schrappen van drie Gentse professoren nogmaals zijn gezindheid laten blijken; wat zegt nu het Duitse rijk?”

Dit woord van Vlaamse Belgen spreekt voor zichzelf. Lees hieronder wat het nieuwe blad De Belgische Socialist schrijft in het programma-artikel van zijn eerste nummer, van 23 september II.

Dit blad is het orgaan van de Bond der Belgische arbeiders in Nederland, en – te oordelen naar inhoud en toon – staat het onder de redactie van de heer Camile Huysmans, de voorvechter van de Vlaamse hogeschool samen met Franck en van Cauwelaert:

“Op dit ogenblik zijn wij noch Vlaming, noch Waal. Wij ontkennen het noodzakelijk bestaan van een Waalse of Vlaamse vraag tijdens de oorlog. Indien wij heden de politiek verwerpen van diegenen die het lot van België willen koppelen aan dat van andere mogendheden, verwerpen wij des te meer de politiek der partijgangers van de bestuurlijke scheiding, zowel naar het systeem van een dr. Jacob of naar het plan van wijlen de gebroeders Chainaye. België vormt een ondeelbaar blok, en beide nationaliteiten moeten over dezelfde rechten beschikken.

“Wij zijn partijgangers van de Vlaamse hogeschool te Gent, maar op één voorwaarde: Zij moet het werk zijn van het Belgische Parlement. Wij verwerpen elk geschenk van de heer von Bissing en wij koesteren slechts misprijzen voor diegenen, die zich geschenken laten welgevallen van een vijand, die, na ons land te vuur en te zwaard te hebben gezet, eenvoudig de eenheid van onze natie wil breken en onze bevolking tracht te demoraliseren.”

Men ziet het: de wolken zijn zwaar geladen aan beide zijden. Er zullen scherpe bliksemflitsen uit schieten. Maar wie de Vlamingen kent en hun warmbloedig, maar toch tegemoetkomend temperament, moet niet wanhopen aan het heil der Vlaamse Beweging. De geweldigste ontladingen brengen het eerst een zuivere atmosfeer.

Er is in het optreden van de groep der “actieve” flaminganten in België, die ondanks alles, naar hun doel willen oprukken, iets dat de aantrekkelijke bekoering heeft van alles wat jong is en durvend.

Of dit optreden iets gunstigs en iets blijvends zal uithalen? Het wil mij voorkomen dat die groep van Vlaamsgezinden zich de lessen van deze oorlog niet heeft kunnen te nutte maken. Alle ronkende woorden klinken nu ijdeler in de nuchtere atmosfeer en alle voortvarend oprukken is gestuit op een onverwacht tegenoffensief.

Ik heb me al meer dan eens angstig afgevraagd: is men niet te ongeduldig, rukt men niet te ontstuimig op, en zal hier, ten gevolge van onbesuisdheid, niet veel verloren gaan van wat zo moeizaam gewonnen werd door de gestage inspanning van honderden Vlaamse strijders gedurende een lange reeks van jaren?

Ik denk hierbij niet aan de onvermijdelijke reactie, die zij uitlokken vanwege de tegenstrevers in België zelf. Ook niet aan wat de landsregering tegen hun optreden zal menen te moeten doen. Ik denk hier aan de onverzettelijke tegenstand van de volksmassa zelf in België.

Want, dit valt niet te loochenen: de massa wil met de “actieve” flaminganten geenszins mee, nu de Duitsers nog steeds in het land heer en meester zijn. Zelfs niet de grote meerderheid van de Vlaamsgezinden; laten wij niet uit het oog verliezen dat zij, die niet mee willen met de “actieven”, onder het Duits dwangbeheer niet mogen spreken. Over die onwilligheid van de massa kunnen zelfs de “actieven” hun klacht niet verzwijgen. Lees maar wat de Brusselse medewerker van De Toekomst daarover zegt in het nummer van dit weekblad van 19 augustus II.

Het is te vrezen, dat het Vlaamse volk, dat nu zwijgend moet toezien, na de verlossing, in zijn haat voor de Duitsers ook hen zal omvatten, die getracht hebben het doel, waarop zij recht hebben, te bereiken op een wijze, waarbij de landsvijand het meest gebaat is. Zelfs reeds een oppervlakkige beschouwing van de toestand in België maakt het duidelijk, dat, als er bij het Vlaamse volk een sterk streven naar te nemen was, om uit de bevangen lucht van de verbastering weg te raken, er heden ten dage bij de massa, zowel bij de Vlamingen als bij de Walen, een nog sterkere wens en wil leeft om van onder de zware druk van een militaire natie weg te geraken en zich het leven weer

vrij, naar eigen goeddunken, in te richten. Alle andere verlangens en strevingen worden daaraan ondergeschikt gemaakt.

Ook de ondertekenaars van het manifest van de Vlaamse Hogeschoolbond moeten dit ingezien hebben. Het kan hun niet ontsnapt zijn, dat het Duits belang gediend is met een verzwakking van België door het verwekken van verdeeldheid. Zij hebben er angstvallig willen voor zorgen om ook de minste schijn van Duitsgezindheid van zich af te werpen. Zij verdedigen zichzelf door te redeneren over het feit, dat hun optreden voor het onverwijd bekomen van hun recht op een Vlaamse hogeschool in deze tijden, slechts gelijklijng loopt met het belang in België van de Duitse regering, en niet tot doel heeft, dit Duitse belang te bevorderen.

Ik heb niet het inzicht, twijfel te wekken aan de goede trouw van hen, die zo spreken, en ik ben overtuigd dat, inzake de Vlaamse hogeschool, de bedoeling van diegenen, die ze nu aannemen, geheel anders zijn dan die der Duitsers. Maar gelijklijngheid in het streven kan niet geloofwaardig worden, en wordt ook niet geloofwaardig. En dit is het wat het volk nu, en later nog meer, van de "actieven" moet verwijderen. Rechtskundige onderscheidingen, die daaromtrent gegeven worden, zullen als spitsvondigheden verworpen worden, zowel door het Vlaamse als door het gehele Belgische volk. De massa oordeelt steeds globaal. Ze gaat daarbij nog af op haar vlottend gevoel. Vooral bij haar politieke oordeelvorming. En het is aan geen twijfel onderhevig, dat de Vlaamse massa met de Belgische massa zal meegaan in de richting van het patriottisme tegen alles wat door de Duitsers als een belang voor hun politiek beschouwd werd. Van elke zijdelingse beweging zal zij zich afkerig tonen. Wat door de Duitsers tijdens de bezetting verjaagd werd, zal in eer worden binnengehaald, als was het in zichzelf minder voordelig. Wat door tussenkomst der Duitsers opgericht werd, zal vernield worden.

En het zal geen verwondering moeten baren als, in de eerste roes der vrijwording, de Vlaamsgezinde massa zelf zal eisen dat het werk, door de Duitsers te Gent verricht, ongedaan wordt gemaakt, - opdat dan door de Belgen zelf de hogeschool goed en volledig zou vervlaamst worden. Zou niet elk ander volk ook zo handelen in dergelijk omstandigheden?

Wat zullen de "actieven" tegen die druk van het volk zelf vermogen? Wie zal dan achter hen staan? Maar dan zal ook de tijd daar zijn, waarin de Vlaamse Beweging haar grootste slagen moet slaan. Aan het volk – waarvan de wetgevende kamers, die de wet op de vervlaamsing van de hogeschool zullen moeten goedkeuren, de uiting zijn – zal zij dan moeten kunnen aantonen, dat het Vlaamse belang het Belgische belang is, dat de Vlamingen, die trouw bleven aan België, ook van dat België de volle erkenning van hun rechten mogen verlangen. Dan zal het er op aankomen te zorgen, dat de Vlaamse massa volle vertrouwen heeft in de Vlaamse leiders en zich niet van hen afwendt. Zoals zij zich zal keren tegen allen, die de Duitse belangen rechtstreeks of onrechtstreeks bevorderd hebben. Moest dit laatste gebeuren, dan was het de breuk tussen hen, die zich als de leiders van het Vlaamse volk opgeworpen hebben en het Vlaamse volk zelf en voor jaren lang, de verlamming van de Vlaamse Beweging. Daarom willen de Vlaamse politieke leiders, de vooraanstaande Vlamingen "hun handen zuiver houden", zoals Karel van de Woestijne en August Vermeylen het heten.

30 september 1916

Uit de Vlaamse Beweging.

Van onze medewerker:

Een van de eerste gevolgen van het optreden van de groep der "actieve" flaminganten, die de vervlaamsing van de Gentse hogeschool uit de handen van de Duitsers aanvaardden, is het diskrediet dat zij werpen op de Vlaamse Beweging zelf. Het zal niemand verwonderen dat in Belgische kringen, die gedurende deze oorlog, uit geest van rechtvaardigheid en vaderlandsliefde, te winnen waren ten gunste van de Vlaamse rechten, nu ontstemming gaat heersen. Het zal nu de taal zijn der "loyale" Vlaamsgezinden om die verbittering weg te helpen en weer goed te maken wat door anderen kan verkorven zijn.

Zij zullen zich ook, zoals ik reeds vernomen heb, schrap te zetten hebben tegen een zekere reactie, welke niet kon uitblijven, na de daad gesteld door de vooruitstrevenden in het bezette gebied. Ik spreek hier niet van een reactie die merkbaar is in België zelf, wel van wat daarbuiten geschiedt.

Er bestaat een geringe groep van zelfgenoegzame Belgen, die alle vaderlandsliefde in pacht willen hebben en aan allen, zelfs aan de ministers, de les in de politiek willen voorlezen. Het is dezelfde groep van Frans schrijvende publicisten, die geweldig geageerd hebben voor uitbreiding van het Belgisch grondgebied na de oorlog en niet schroomden om de idee van annexatie op te werpen. Officiële afkeuringen van allerlei aard hebben hun ongewenste ijver niet kunnen bekoelen. Zij gaan voort zich aan te stellen als de enige redders van het vaderland en beelden zich net zoveel in als de vlieg bij de koets van Lafontaine. Ook in dit geval weer laten zij zich niet onbetuigd. Ze zijn wel voor een Vlaamse hogeschool, maar nu de vervlaamsing van de Gentse universiteit doorgevoerd wordt door de bezettende macht, wordt voor hen de vervlaamsing van die universiteit in de toekomst een onding, en zij komen met het denkbeeld voor de dag, na de oorlog, een nieuwe Vlaamse universiteit te stichten te Antwerpen.

De beruchte groep, die gelukkig volstrekt geen officiële connecties heeft, durft zelf niet rechtstreeks de nieuwe idee voorstellen.

De idee werd eerst opgeworpen door een “vriend van de bondgenoten, die lange tijd in België vertoefde”, en die erover sprak aan de redacteur van de te Parijs verschijnende “L’Oeuvre”, Louis Bacqué, die er, in zijn nr. van 24 augustus, over zegt dat het werk der Duitsers te Gent slechts zolang zal bestaan als de overweldiging duurt, maar dat het nodig is dat de Vlaamse hogeschool, die België zelf zal in te richten hebben, niet beschouwd zou worden als een voortzetting van de tijdelijke Duitse hogeschool en dat men alle twijfel zal moeten wegruimen door de nieuwe Vlaamse hogeschool in een andere stad, bv. Antwerpen, op te richten.

De heer Leo van Goethem gaf over dit plan een uitvoerige uiteenzetting in het nr. van 18 september van zijn Parijse krant Het Vaderland.

De XXe Siècle van 18 september heeft de nieuwe plannen in ruimere kring bekend gemaakt. De redenen, die voor het oprichten van de Vlaamse hogeschool te Antwerpen pleiten, naar het oordeel van de heer van Goethem, zijn dubbelzinnig en suggestief. Hij wil niet weten van een trapsgewijze vervlaamsing der Gentse hogeschool. Hij eist een hogeschool, die opgericht wordt uit één stuk.

Daardoor geeft hij het bewijs dat hij niets weet van de strijd der Vlamingen voor een eigen hogeschool. De Vlaamse Hogeschoolcommissie – die een uiting is van de Nederlandse congressen, en niet te verwarren is met de kersverse Hogeschoolbond – heeft in een zeer beredeneerd verslag duidelijk te kennen gegeven waarom de Vlamingen niet willen horen van een geheel nieuwe hogeschool, die tientallen van jaren zou nodig hebben

om geheel uitgerust te zijn, en waarom zij menen recht te hebben op de vervlaamsing van één van de twee bestaande rijksuniversiteiten.

Het is evenwel pikant na te gaan welke motieven de heer van Goethem laat gelden ten gunste van Antwerpen als Vlaamse universiteitsstad. Antwerpen is meer dan Gent een stad met een Vlaamse ziel en een Vlaams leven; het bedrijvige Antwerpen is een geschikt milieu voor de studie in de ingenieursvakken; voor de studie in de geneeskunde biedt deze stad de best gevulde klinieken en de grootste gasthuizen aan; voor de filologie is de wereldstad een uitverkoren en praktisch studieveld; de studenten in de rechten vinden er steeds gelegenheid tot verder ontwikkelen van hun praktische kennis; de professoren in de geschiedkunde zullen er veel te onderzoeken vinden en de professor in de kunstgeschiedenis zal zijn taak aldaar vergemakkelijkt zien door de aanwezigheid van een rijk museum; en zelfs de wijsbegeerte zal er beter thuis horen dan te Gent; de reden van dit laatste mogen wij helaas niet vernemen. Het plan wordt van die kant uit met zoveel warmte en zulk een ongeschikte argumentatie bepleit, dat de loyale flaminganten op hun hoede moeten zijn; het gevaar is niet denkbeeldig dat de heetgebakerden onder de Belgen, die tegen het aanvaarden van de vervlaamsing der Gentse hogeschool, zoals die in deze omstandigheden door de Duitsers aangeboden wordt, willen ingaan, het kind met het badwater wegwerpen.

De Belgische Standaard, het orgaan van de Vlamingen onmiddellijk bij het front verschijnend, heeft reeds een kranig protest uitgesproken tegen de nieuwe opkomende idee, in zijn nr. van 31 augustus II.

Zijn eis is: "In België waren twee Belgische staatshogescholen, een te Luik, een andere te Gent. In beide werd uitsluitend in het Frans gedoceerd. In België zijn twee rassen: het Waalse en het Vlaamse. Er

bestaat een Frans-Belgische hogeschool te Luik, we willen de Gentse voor Vlaanderen. Geen nieuwe te Antwerpen. Het ware immers verloren geld, meer krakeel en enkel schijnvoldoening aan de Vlamingen geschonken.”

Het Belgisch Dagblad, verschijnende te 's Gravenhage, nr. van 25 september, noemt de voorstellen uit Frankrijk: “Voorbarige plannen” en schrijft:

“Daar wij aanhangers zijn van meer dan één hogeschool voor de 4.500.000 Vlamingen van België, zijn we niet gekant tegen een tweede Vlaamse hogeschool in Antwerpen, doch men vergeet, dat de Vlamingen eerst gelijkheid vragen en reeds vroeger, voor de oorlog, hun wil hebben laten kennen.

Overigens zijn nu plannen als die van Het Vaderland van Parijs voorbarig. Onze gevangen Vlaamse landgenoten zullen vooral te beslissen hebben. Dit is niet mogelijk, zolang België niet vrij is. Intussen is het voor ons, uitgeweken Belgen, plicht ons te schikken naar de gedenkwaardige woorden van onze koning, die ons allen aanzette enkel aan de bevrijding van het vaderland te denken.”

Dit zijn stemmen van Vlamingen, wiens onkreukbare trouw aan België en de Belgische regering niet kan verdacht worden. De regering, die uit al haar kracht de godsvrede wil onderhouden, zal denkelijk eens te meer tegen de ophitsers uit Frankrijk moeten optreden, en het valt niet te betwijfelen dat de “loyale” Vlaamsgezinden bij machte zullen zijn om deze opkomende reactie reeds bij haar aanvang dood te drukken. Maar hun taak is hun zeker niet gemakkelijk gemaakt door het ijveren van de groep der actieve flaminganten in een richting die parallel loopt met het Duitse belang.

Naar de Toorts verneemt, is het manifest voor de vervlaamsing der Gentse hogeschool thans ook getekend door Stijn Strevels, Lode Bakelmans en Hubert Melis, stadssecretaris van Antwerpen.

De in- en overgangsexamens aan de Vlaamse hogeschool – schrijft hetzelfde blad – zullen beginnen op 16 oktober. De plechtige opening is voorlopig vastgesteld op 24 oktober.

Zondag 17 september had te Antwerpen een grote vergadering plaats in de feestzaal van het Koninklijk Atheneum, ten voordele van de Gentse hogeschool. Ze was ingericht door de Hogeschoolbond, het Nationaal Vlaams Studentenverbond, de Katholieke Hoogstudentenbond en de Vlaamse Kring. Voor een duizendtal aanwezigen voerden de heren mr. A. van Rooy, volksvertegenwoordiger, mr. A. Henderickx en mr. E. Wildiers het woord. Op het volksbetoog, zich aansluitend bij het manifest van de Hogeschoolbond, dat daar voor de eerste maal ter ondertekening werd aangeboden, kwamen bij de 400 handtekeningen van meerderjarigen. De professoren aan de Gentse hogeschool dr. A. Claus, de Keersmaecker en Van Rooy werden hartstochtelijk toegejuicht. Op 1 oktober heeft waarschijnlijk een dergelijke vergadering te Brussel plaats.

3 oktober 1916

Het keerpunt der Vlaamse Beweging.

Onder dit opschrift bevat de Gids van deze maand een artikel van Leo van Puyvelde, waaraan wij het volgende ontleenen. Vooreerst dit:

Voor al bij de zelfbewusten onder ons (het Belgische) volk is in deze tijden een deugd naar voren gekomen, die van grote betekenis kan worden voor de verwezenlijking van al wat er aan mogelijkheden in ons volk opgesloten ligt: het is de zwijgzaamheid, ook in het lijden,

de stille en gestage accumulatie van krachten, die zullen uitstralen in de dagen der vrijwording. Veruit de overgrote meerderheid der Vlaamsgezinden heeft zich een vast oordeel gevormd over wat haar te doen staat nu en na de oorlog. Zij blijft, als de volksmassa, getrouw aan haar aard en getrouw aan haar land, getrouw ook aan de godsvrede, die de Vlamingen als de Walen, zonder dat daar onderlinge afspraak voor nodig was, gezworen hebben tot redding van hun besprongen land, - en zij wachten hun tijd af.

Maar de misverstanden, de verdeeldheden, de scheidingen? Laten wij de vooruitzichten betreffende de toekomst van een geheel volk niet bepalen naar de enkele individuele uitlatingen. Uit het bezette België kunnen wij, daarbuiten, slechts de stem vernemen van hen, wiens gezegden de Duitsers kunnen uitbuiten ten voordele van hun politiek demonisatiesysteem: de verzwakking van België door het stoken van tweedracht.

Laten wij ook niet te licht oordelen. Ons trouw gebleven volk onder de bezetting en aan het front zal mondiger uit de strijd te voorschijn komen, en wij kunnen het aan dat volk overlaten om ter verantwoording op te roepen de Vlaamsgezinden, die niet zouden gezwegen hebben wanneer zwijgen een teken van sterkte, trouw en doorzicht was, en de Vlaamsgezinden, die niet zouden doorgesproken hebben, wanneer spreken hun plicht was om de eersten tot zwijgen te brengen.

Zoveel trouwens van wat wij afkeuren – als het berekenen van het dralen van leiders die naar uitwegen zochten, de argeloosheid waarmee sommigen zich als kinderen lieten verschalken, het vooruit hollen van anderen in onbestemde ..., het enggeestig wanhopen, dat enkelen deed dolen en groot spel wagen – vindt het niet zijn oorsprong in de gebreken van de Vlaamse taalstrijd zelf, zoals die voor de oorlog in de grote Vlaamse Beweging gevoerd werd op

politiek gebied, naast de meer culturele werking van de intellectuelen?

Het wil van Puyvelde voorkomen dat in deze beroering de Vlaamse Beweging een zuiveringsproces doormaakt en hij acht het nu de geschikte tijd om objectief tegenover haar te gaan staan en een ernstig onderzoek te doen.

Vervolgens maakt van Puyvelde deze opmerking: In het ijveren voor een eigegeaarde beschaving in Vlaanderen kwam natuurlijkerwijze het meest op de voorgrond de taalstrijd, die het luidruchtigst was. In de taalstrijd werkten alle krachten centrifugaal. Wat gedaan werd, deed men aan de oppervlakte en het ontbrak die strijd aan de verdieping en de condensering, die bij elke volksopbeuring onmisbaar is. Het is dit gemis aan diepte, dat door de Nederlanders steeds zo sterk gevoeld werd en dat belet heeft dat onze zaak in Holland de warme en algemene sympathie verwierf, waarop zij recht heeft. Dit gemis kunnen nu ook de Vlamingen, in deze tijd, pijnlijker dan ooit vaststellen.

Van Puyvelde gaat vervolgens de uitwerking na van het uitbreken van de oorlog op de leiders der Vlaamse Beweging en schetst dan hoe voor de oorlog de werkelijkheid in België was.

De werkelijkheid?

De lagere volksklassen, waaraan de Vlaamse taalstrijd zich met altruïstische bedoelingen het meest gelegen laat zijn, bleven hun gang gaan, gebogen over de grond en de dagelijkse arbeid. Daar is het harde werken om de korst brood, het voortbrengen van grove producten, die weinig winst opleveren. Daar is het gebrek aan verlangen naar geestelijke ontwikkeling en de zucht naar grove ontspanning. De arbeiders wilden haast niet weten van de Vlaamse

Beweging, die zij niet begrepen en niet konden begrijpen, omdat zij in hun dagelijks leven zo veraf stonden van de flaminganten.

De kleine burgerij had alle gevoel van eigenwaarde haast geheel verloren en zocht naar geluk, in een dwaas navolgen van de hogere standen.

De geleerden, de grootnijveraars, de handelaars, de magistraten, de rijken, de politiciers, - de werkelijke bestuurders van het volk, zij waren niet steeds onwillig om voor het mindere volk te zorgen, maar begrepen niet altijd hoe de wisselwerking moest gebeuren, en bleven opgesloten in hun Franse beschaving. Naar de Vlaamse Beweging keken zij omlaag, vernamen er niets van dan, wanneer bij vlogen de weergalm van een luid rumoer tot hen doordrong. Zij kenden de Vlaamse Beweging niet. Slechts de politieke leiders neigden bij pozen, noodgedwongen, het oor naar de stem der taalstrijders. De Vlamingen, die in de beschaafde stand van hun eigen volk wilden verkeren, namen de algemeen geldende Franse beschavingsvorm geheel over. En de Vlaams blijvende Vlamingen die, in de beschaafde omgeving, niet hun eigen aard wilden verloochenen, waren gedoemd om er een tweede Franse beschavingsvorm op na te houden, wilden zij zich niet vooralsnog tevreden stellen met hun eigen kring.

Het was nu de taak van de Vlaamse Beweging om met praktische middelen wijziging te brengen in deze werkelijkheid en de voorspoedige ontwikkeling van ons volk op verstandelijk, economisch en zedelijk gebied te bewerken. Met pathos kon men in zulke werkelijkheid niet ingrijpen. De opvatting, die vele taalstrijders nog van de Vlaamse Beweging hadden, was niet geschikt om hun veel praktisch werk voor de ontwikkeling van hun volk te doen verrichten.

“Aldus, zegt van Puyvelde verder, ontbreekt er diepte in de leidende begrippen bij de massa in de Vlaamse Beweging.”

Dit gemis aan diepte wordt men nog erger gewaar in de tactiek zelf, die door vele Vlaamse strijders gevolgd wordt om in het Vlaamse volk weer gezonde toestanden te doen heersen.

Men klaagt aanhoudend steen en been over het lijden en de achterlijkheid van het Vlaamse volk en werpt daarvan de schuld voor een klein deel op de historische omstandigheden en voor een groot gedeelte op de staatsregering – en tevens verwacht men alle heil van een woord en een daad van het gezag.

Wij kunnen historische bedenkingen daarlaten en de toestand beschouwen zoals hij nu eenmaal geworden is.

De schuld van de regering? Ik waag het te zeggen: de schuld van onszelf. Een volk heeft de regering die het verdient. Dit is een axioma zo oud als de straat, en in een land, waar alle macht uit het volk komt en de burgers hun vertegenwoordigers zelf verkiezen, is dit zeker waar. Maak uw volk beter, en de regering wordt vanzelf beter. Hebt ge daartoe te weinig vat op uw volk, tracht dan van zulk een gehalte te worden dat uw volk zich in werkelijkheid door u laat leiden. Nu loopt ge langs omwegen. Wat ge door voorbeeld en overreding, door gestage invloed van persoon op persoon moest bewerken, wilt ge bereiken door het opleggen van wetten. Ge dwingt de regering de vervlaamsing op te dringen aan de verbasterde en onverschillige Vlamingen – die alsnog de meerderheid zijn in Vlaanderen. Hoe kan het u dan verbazen dat ge aanhoudend te klagen hebt over het niet eerbiedigen van die wetten door de geboren Vlamingen zelf, over de geweldige tegenstand van de Frans sprekende Vlamingen? Hoe deugdelijk de Vlaamse wetten ook zijn en hoe goed ook bedoeld – ze kunnen niet het gezag hebben van een noodwendigheid die het gehele Vlaamse volk zou voelen.

Uit de volkscern zelf moet de volkskracht zich ontwikkelen. Uit het volk zelf moet de kracht opgroeien om iets te zijn dat wat betekent, dat achting afdwingt. Als al de Vlaamsgezinden het er eens op toelagden om met aanhoudende inspanning, vooreerst elk in zichzelf, een vruchtdragende groei van het eigen volkswezen direct te bespoedigen, dan zou dit volkswezen uit eigen drang en macht wel alles breken wat zijn groei belemmert – en alle taalwetten kon men meteen opbergen.

Waarom steeds de schuld van onze verbastering en halfslachtigheid van ons afwentelen? Waarom beschuldigen wij uitsluitend de geëerde het volk te verdrukken, als dit volk zichzelf in de hoek duwt? Met welk recht eisen wij van anderen oprechte eerbied voor onze taal op, als wij zelf niet ons ten uiterste inspannen zo te spreken en te schrijven dat iedereen er eerbied moet voor hebben? Waartoe die stereotype klachten over de achterlijkheid van ons volk, als wij allen rechtstreeks zo bitter weinig doen om het vooruit te sturen? Waarom wordt naar de Vlaamsgezinden te weinig geluisterd en door de geëerde, en door de leidende standen, en door de massa? Waar is ons prestige? Wat schenken wij, Vlaamsgezinde Vlamingen, aan de wereld? Geen beroep op ons groot verleden kan hier helpen; de huidige zwakkere Vlamingen komen er door in het ongelijk. Laten wij ook niet te zeer roemen op onze “gelijken” in andere landen en bescheiden werkzaam blijven aan onze eigen ontwikkeling. Dan wordt het volk gebaat met onze invloed – en zal het zelfbewust willen worden als wij.

Minder negatief werk, meer positieve daden: dat zou aan de Vlaamsgezinden en aan hun beweging uitstekend te pas komen.

Aan het laatste gedeelte van het artikel ontleen wij nog het volgende:

Een feit dat men niet kan wegcijferen is dat de Vlaamse Beweging geen zin heeft zonder het Vlaamse volk, en dat dit Vlaamse volk zelf zich niet kan houden en niet wil houden buiten de samenleving in het Belgisch vaderland: de mislukking van de pogingen der Duitsers om de Vlamingen tot ontrouw jegens België te verlokken is daar om het nogmaals te bewijzen. De trouw der Vlamingen heeft de scherpste beproeving doorstaan. Uit zijn weeën zal ons vaderland een toekomst baren, die zich – naar het rustig oordeel althans van vooraanstaande Belgen – zal moeten aanpassen aan de diepere strevingen van de samengestelde aard van het Belgisch wezen. Wij zien het onder onze ogen gebeuren. Reeds zijn vele verhoudingen gewijzigd, de politiek is aan het keren en de volksgeest vernieuwt zich in de besten onder ons.

Het is een onafwendbare noodzakelijkheid voor de Vlaamse Beweging dat zij zich op haar beurt zou vernieuwen. Ik vertrouw dat zij dit zal kunnen. De groep Vlaamsgezinden, die op het huidig ogenblik de wanhoopspolitiek voorstaan om van de landvijand, die daarbij de bedoeling heeft België te verzwakken door burgertwist, een Vlaamse hogeschool te aanvaarden, welke zij in België door hun eigen kracht konden veroveren, zij zijn de hekkensluiters van de politieke periode der Vlaamse Beweging, die gevolgd is op het historisch letterkundig tijdperk. Na hen zullen er geen flaminganten meer voorkomen van het gehalte, waarover de scherp ziende Guido Gezelle al moest klagen in zijn “Rond den Heerd” van 1882-1883: “Ik En kenne geen dwazer krijgslieden als deze die, om naar eene stad te gaan, zelve de weg vol doollagen of vol barrikaden zetten, voor ’t vermaak alleen met lichten tred erover te geraken of behendig er op te klauteren, met gevaar den den nekke te breken of de hersens in de keel te stuiken, en alzoo nooit nievers te komen. Zulke koenheid heet de valsche munte der dapperheid.”

Voor ons ligt nu open het wijde veld van een nieuw tijdperk, waarin wij de eigengeaarde cultuur van ons Vlaamse volk zullen te bewerken hebben. Ons doel zal zijn de krachten, die in ons en in ons volk sluimeren, te ontwikkelen – natuurlijk, waar taal bij te pas komt, door middel van onze moedertaal – en ze zo te richten dat zij ons volk sterker maken; bij zulk een Vlaams volk zal ook de Belgische staat gebaat zijn. Het zal er op aankomen ons in te spannen, maar niet langer aan de taalstrijd, die tot dit doel maar een ondergeschikt middel is en ondergeschikt moet blijven, het leeuwendeel van onze krachten te schenken.

Tot dit werk staat een grote menigte trouwe Vlamingen gereed. De hogere stand, waarvan hierboven sprake was, is aan het worden. Er waren reeds koele bewerkers van de zelfwording en de grootwording van ons volk, die aanvingen met zichzelf en hun onmiddellijke omgeving, en waar gezond makende invloed zich begon uit te spreiden. Dit is de gave kern van de Vlaamse Beweging; de groep der gestage werkers. Ze wint aan ontzag in eigen kring: zij zal de clubjes overgroeien, de sprongen in het wilde beletten, de geest van verbittering en beknibbeling uitbannen en hem vervangen door de ruime geest van gezonde kracht; zij wint in betekenis voor het Belgisch vaderland, aan welke hoogste belangen deze vooruitziende Vlamingen zich toewijden. In het vrije en vernieuwde België zal men naar hen moeten en willen luisteren, en zullen zij verkrijgen wat zij nodig achten tot de voorspoedige ontwikkeling van het Vlaamse volk in het gemeenschappelijk Belgisch staatsverband.

Ik heb vooral vertrouwen in hen, omdat zij daartoe hun arbeid niet zullen beperken, doch dan eerst het belangrijkste deel van hun taak zullen aanvatten: Vlaanderen te leren woekeren niet slechts met zijn verkregen recht maar voor alles met zijn ingeboren recht.

4 oktober 1916

Naar Het Vlaamsche Nieuws van Antwerpen in zijn nummer van 29 september II. mededeelt is n° 1 van de officiële uitgaven der vervlaamste hogeschool te Gent verschenen. Het draagt tot titel: "Inlichtingen voor studenten en hun ouders. Academisch jaar 1916-1917, en bevat inlichtingen over de algemene inrichting der hogeschool, de opening der leergangen, de examens en diploma's, de studiekosten, de verblijfskosten, het treinverkeer, de studieboeken, de inschrijving en dergelijke.

Elders meldt hetzelfde blad dat de opening van de hogeschool vastgesteld is op 24 oktober aanstaande.

5 oktober 1916

De vervlaamsing der Gentse hogeschool.

Havre, 4 oktober. Het Belgische kabinet heeft vandaag beraadslaagd over het vraagstuk der vervlaamsing van de hogeschool te Gent. Met algemene stemmen is besloten, zekere maatregelen te nemen tegen de Belgen die zich slechte vaderlanders hebben betoond door één lijn te trekken met de Duitse overheid. Ook is besloten, de diploma's, door de hogeschool te Gent uit te reiken, voor waardeloos te verklaren tijdens de Duitse bezetting van België.

Het Vlaamsche Nieuws betoogt, dat de vervlaamsing van de hogeschool te Gent door de Duitsers een wettige daad is van een bevoegde overheid. Het blad schrijft:

Om de geldigheid te bewijzen van de diploma's, die door de Gentse hogeschool zullen verleend worden, moeten wij slechts betogen dat de vervlaamsing van deze hogeschool een wettige daad is: is de Vlaamse hogeschool te Gent wettig ingericht, dan zijn haar diploma's natuurlijk geldig. Wij hoeven dus te bewijzen dat de Duitse overheid de macht heeft de Gentse hogeschool rechtsgeldig te vervlaamsen.

Tot deze bewijsvoering volstaan de volgende bescheiden: 1°. Art. 43 van het reglement nopens de wetten en gebruiken van de oorlog te lande, bekrachtigd door onze Belgische wet van 25 mei 1910; 2°. Art. 5 van het koninklijk besluit van 6 december 1849.

1°. Art. 43 van het reglement nopens de wetten en gebruiken van de oorlog te lande. De 18^e oktober 1907 werden door België en door de andere op de tweede Haagse Vredesconferentie vertegenwoordigde mogendheden, - waaronder ook Duitsland – de verdragen ondertekend die toegevoegd zijn aan de slotakte van deze conferentie. Een van deze verdragen betreft de wetten en gebruiken van de oorlog te lande. Aan dit verdrag is een reglement toegevoegd dat in 50 artikelen deze wetten en gebruiken vaststelt. Deze verdragen werden door een Belgische wet bekrachtigd, de wet van 25 mei 1910 die wij hier laten volgen: Albert, Koning der Belgen, Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil. De kamers hebben aangenomen en wij bekrachtigen hetgeen volgt: Enig artikel. – Zullen hun volle en algehele kracht hebben, de op 18 oktober 1907 door België met de op de tweede Internationale Vredesconferentie vertegenwoordigde mogendheden ondertekende en in het tegenwoordig artikel opgesomde verdragen en verklaring die aan de slotakte van genoemde conferentie zijn toegevoegd: (hier volgt de opgave van de verschillende verdragen waaronder:) Verdrag nopens de wetten en gebruiken van de oorlog te land. Kondigen de tegenwoordige wet af, bevelen dat zij met 's lands zegel bekleed en door het Staatsblad bekend gemaakt zal worden.

Gegeven te Laken, de 25^e mei 1910. Albert. Van 's koningswege: de minister van buitenlandse zaken: J. Davignon. Gezien en met 's lands zegel gezegeld: de minister van justitie, Leon De Lantsheere.

Op deze wet volgen dan in het Staatsblad (6 november 1910, nr. 310) de verschillende verdragen van de Haagse conferentie en ook het reglement nopens de wetten en gebruiken van de oorlog te lande.

Dit reglement heeft dus in België kracht van wet gekregen. Door de wet van 25 mei 1910 werden aldus al de bepalingen van dit reglement tot Belgische wet gemaakt, dus bindend gemaakt voor alle Belgen.

Wanneer nu de Duitse overheid overgegaan is tot de vervlaamsing van de Gentse hogeschool, heeft zij gehandeld bij toepassing van art. 43 van gezegd reglement.

Het Staatsblad geeft van dit artikel de volgende officiële vertaling:

“Wanneer het gezag van de wettelijke overheid feitelijk is overgegaan in handen van diegene die het gebied bezet heeft, zal deze alle maatregelen nemen die in zijn vermogen staan, ten einde zoveel mogelijk de openbare orde en het publieke leven te herstellen en te verzekeren, en zulks, behoudens bepaalde verhindering, met eerbiediging van de in het land geldende wetten.”

Dit artikel stelt aldus de gevolgen vast van de bezetting: door de bezetting van een zeker grondgebied gaat de macht, die vroeger de wettelijke regering op dit grondgebied had, feitelijk over in de handen van de bezetter: de bezetting maakt de bezetter dus bevoegd om de wettelijke macht in het bezette gebied uit te oefenen; er wordt hem daartoe als het ware bij voorbaat opdracht gegeven.

Als gevolg daarvan heeft de bezetter het recht en de plicht om maatregelen te treffen om de openbare orde en het openbaar leven te verzekeren; nochtans zal hij de wetten van het land moeten eerbiedigen, tenzij er daartoe volstreckte onmogelijkheid zou bestaan.

Strookt nu de vervlaamsing der Gentse hogeschool met deze bepalingen?

Ja!

Het openbaar onderwijs maakt natuurlijk deel uit van het openbaar leven: het valt zelfs in de bevoegdheid van een van onze ministeries. Het hoger staatsonderwijs, ook met betrekking tot de Gentse hogeschool, behoort dan ook tot het openbaar leven en bijgevolg is de vervlaamsing der Gentse hogeschool een van die zaken die in de bevoegdheid vallen van de bezettende Duitse overheid.

Ook de openbare orde wordt door deze maatregel gebaat; hij zal inderdaad een einde stellen aan de huidige toestand die de openbare orde stoort door de jeugd te beletten haar studies voort te zetten, en aldus de geestelijke armoede van het land in de hand te werken; hij is overigens tegenover de Vlamingen een rechtsherstelling, rechtsherstelling waardoor de openbare orde, in haar diepste zijn, wordt gediend.

Als wij nu nog bewijzen dat door deze maatregel geen enkele Belgische wet wordt gekrenkt dan zal het ontegensprekelijk blijken dat de vervlaamsing van de Gentse hogeschool wettig is en bijgevolg ook haar diploma's geldig zullen zijn.

2°. Koninklijk besluit van 6 december 1849. Art. 5.

Rechtskundig bestaat er een groot verschil tussen een wet en een koninklijk besluit. De wet gaat uit van de wetgevende macht, die in België gezamenlijk door de koning, de kamer en de senaat wordt uitgeoefend, volgens art. 26 van onze grondwet.

Een koninklijk besluit gaat alleen uit van de koning, dus slechts van de uitvoerende macht (art. 29 van de Grondwet). Een koninklijk

besluit is geen wet; zij is minder: een koninklijk besluit kan steeds door een nieuw koninklijk besluit gewijzigd of afgeschaft worden.

Er bestaat in België geen enkele wet die zegt dat de voertaal van de Gentse hogeschool het Frans is; dit wordt slechts bepaald door het koninklijk besluit van 6 december 1849, betreffende de inrichting van de rijkshogescholen.

Art. 5 van dit koninklijk besluit luidt als volgt:

De lessen worden in het Frans gegeven; nochtans zal de minister, bij uitzondering, het gebruik van een andere taal in zekere vakken van het hogeschoolonderwijs mogen toelaten.

Wanneer deze bepaling nu wordt gewijzigd of afgeschaft ligt het voor de hand dat slechts een koninklijk besluit gewijzigd wordt, en dat er in geen geval sprake kan zijn van de schending van een Belgische wet.

Wij kunnen nu besluiten:

Door de bezetting heeft de Duitse overheid het gezag van de wettige overheid in handen gekregen; de maatregelen die zij treft, ter uitoefening van dit gezag en binnen de perken van art. 43, zijn bindend voor de Belgische staat die aan dit artikel kracht van wet heeft gegeven; de vervlaamsing der Gentse hogeschool strookt met gezegd artikel: het is een maatregel die het publiek leven en de openbare orde raakt en die geen enkele Belgische wet krenkt.

Van zuiver Belgisch standpunt beschouwd is de vervlaamsing der Gentse hogeschool dus een rechtsgeldige en wettige daad waarvan de noodzakelijke gevolgen (wij wijzen hier alleen op de diploma's die zij zal verlenen), ook geldig en wettig zullen zijn.

6 oktober 1916

In Neerlandia schrijft H. Meert onder het opschrift: Belgische consuls in Nederland, het volgende:

In de pers wordt medegedeeld, dat het Belgisch Consulaat-Generaal te Amsterdam aan talrijke Vlamingen in Nederland oproepingen zendt uitsluitend in de Franse taal opgesteld. Een Vlaming zond een dergelijk stuk terug en zich beroepend op de Belgische wet, verlangde hij een Nederlandse mededeling.

Daarop liet hem het “Consulat général de Belgique et Agence Consulaire à Amsterdam » (Leidsche Straat 33, entrée Keizersgracht) per aangetekende brief weten:

Weled. Heer,

“De rede (sic) die gij aangeeft is geheel zonder waarde, daar ook de Franse taal tot heden een ambtelijke taal is in België ...”

“Pour le consulat Général de Belgique

L’agent consulaire”

Prachtige logica van de heer consul-generaal van België te Amsterdam: dat het Frans tot heden een ambtelijke taal is in België moet een reden zijn om de andere ambtelijke taal, die van de grote meerderheid der Belgische natie en ook die van het Nederlandse volk niet te gebruiken!!! Hoe zou de heer consul-generaal van België er over denken, dat hij nu eens aan alle Belgen in Nederland uitsluitend Nederlandse stukken zond en bij klacht van een Waal antwoordde: “La raison que vous invoquez est dénuée de tout fondement entendu que la langue néerlandaise est jusqu’à ce jour aussi langue officielle en Belgique ...” (zuivere waarheid). Zou hij niet denken dat hij de Waal voor de gek zou houden? Maar dringt het dan niet tot zijn

bewustzijn door, dat hij, met een dergelijk antwoord, de Vlaming voor de gek zou houden? Neen. Het Belgisch consulaat-generaal te Amsterdam, schijnt dan maar weinig op de hoogte te zijn van de wetgeving van het vertegenwoordigde land. De wet van 22 mei 1878 verplicht iedere Belgische staatsambtenaar in het Nederlands sprekend gedeelte van het land zich voor zijn kennisgevingen aan de bevolking te bedienen van het Nederlands. Die Nederlandse kennisgevingen mogen vergezeld gaan van een vertaling in het Frans.

De gelijkheidswet van 1898 verheft het Nederlands naast het Frans tot de rang van ambtelijke taal en schrijft voor, dat ieder onderwerp van wet aan de kamer in Franse en Nederlandse tekst zal voorgelegd worden, dat beide evenzeer rechtsgeldig zijn. Een Belgische wet, die niet in het Nederlands zou afgekondigd zijn, zou geen rechtsgeldigheid hebben.

Wil men dat toepassen op de bekendmakingen van de heer consul-generaal van België voor zover ze verplichtingen inhouden voor Vlaamse Belgen, dan missen die bekendmakingen alle rechtsgeldigheid.

In ieder geval bestaat er voor de heer consul-generaal van België te Amsterdam alle aanleiding om zich te gedragen naar de geest van Belgische wetten, en er bestaat niet de allerminste reden om dit niet te doen en moedwillig de grotere helft van de Belgische natie te krenken in haar waardigheid, door het negeren van de Nederlandse taal, die ook de taal van het Nederlandse volk is.

Het ligt volkomen op de weg van de Belgische regering om haar consul-generaal uit te nodigen tot de eerbied van de waardigheid der grotere helft van de Belgische natie.

7 oktober 1916

Uit België.

N°. 519. Een vertrouwelijke oproep.

Een van onze correspondenten in België schrijft:

No. 519 – vertrouwelijk!!! Mag enkel medegedeeld worden aan de Walen, oprecht bekommerd om de toekomst van hun ras.

Oproep tot de Walen!!!

Walen! Raymond Colleye, die echte Waal, die gij allen hebt gekend als secretaris van het Nationaal Comité der Waalse verdediging en als voorzitter van het Verbond der Waalse Jonge Wachten van België, schreef op 20 juli 1914 de volgende welsprekende woorden in “Wallonie”, het orgaan der Walen, die, bewust van hun ware nationaliteit, uit al hun krachten de inlijving van Wallonië bij ons moederland Frankrijk wensen:

“Door de ziel, door het bloed, door de taal is de Waal een zoon van Frankrijk. En de Waal van Henegouwen, van Luik, van Luxemburg is een Fransman, gelijk de Waal van Maubeuge, van Arras een Fransman is. Alleen de grilligheden der Europese diplomatie hebben door de Waalse grond een brutale grens getrokken. Voor de Fransen, welke deze grens fictief, zowel links als rechts van elkander scheidde, zal zij nooit meer dan een bedrieglijke afsluiting zijn ... Drie miljoen zielen wachten er op, dat Frankrijk zich zal herinneren en vooral weten, dat de Fransen van Wallonië nog steeds Fransen zijn.”

Graaf Albert du Bois, die andere echte Waal, duidde terzelfder tijd, eveneens in “Wallonie”, de plichten van het echte Waalse patriotisme aan:

“Vaderlander zijn – zo schreef hij – bestaat er niet in te zeggen: Ik ben burger van zulke staat, welnu deze staat deelt eerbewijzen en geld uit. Ik zal dus mijn liefde voor deze staat bewijzen, en het zou me erg ongelukkig zijn, indien ik niet gelijk het overige der uitgehongerde bende happen kon in de hoop eerbewijzen en geld. Neen, vaderlander zijn bestaat er in te verklaren: Ik ben lid van zulke natie. Deze natie bestaat uit een groep mensen, die dezelfde taal, hetzelfde geloof, dezelfde hoop en dezelfde goden hebben. Dezelfde zedelijke belangen, dezelfde geestelijke genoegens hebben voor gevolg, dat er tussen mij en deze mensen – mijn nationaliteitsbroeders – een grote, onuitroeibare solidariteit bestaat. Dat eensgezinde gevoel, ik draag het in mij, ik bevestig het, ik wil er uiting aan geven, ik wil het dienen.”

Met andere woorden, de belangen der natie, het werk van God, gaan voor de belangen van de staat, het werk van mensen, een slecht werk, wanneer het het werk van God, het werk der natuur schendt. Er bestaat geen Belgische natie, maar er bestaat door de wil van de diplomaten van 1830 een Belgische staat, een doorslechte kunstmatige schepping. Het wordt nodig dat Frankrijk zich eindelijk gaat herinneren dat Wallonië gerijpt is onder een straal der Franse zon, dank zij onze Maas, die het Waals land aan Frankrijk verbindt, zoals de navelstreng het kind aan zijn moeder.

Walen! Rogier, Gendebien, Surllet de Chokier en hun aanhangers waren de welsprekende tolken der Walen. Zij poogden van België een Franse provincie te maken en zij wilden dit land van de Franse gedachte, ondanks het verzet der Vlamingen, tot glorie van Frankrijk doen groeien. Om die grootse gedachte te verwezenlijken, hebben wij, afstammelingen van die grote Walen, eerst de bestuurlijke scheiding, vervolgens de inlijving bij Frankrijk gevraagd.

Walen! Ongeveer een eeuw geleden streeden de Walen bij Quatre-Bras en Waterloo tegen Frankrijk. Zoals Albert du Bois het zo

welsprekend zegt: “Hun handelswijze op die dag was een monsterachtige misdaad, een onvergeeflijke verzaking van de heiligste en edelste plicht, de plicht jegens het vaderland. Zij gingen aan hun afstammelingen sedert jaren het recht ontzeggen voortaan de naam van Fransman te dragen, die naam met glorie bekroond, die een hoofd boven alle hoofden der barbaarse rassen uitsteekt. Op dit gruwelijke uur, waarop gans Europa opstond en het volk bedreigde ... waren zij medeplichtig aan dat afschuwelijk feit: de standaarden der vijanden van Frankrijk stonden zegepralend geplant in de Franse grond van Wallonië!” Ten einde de terugkeer van dergelijke rampen te vermijden, ten einde te voorkomen, dat onbewuste Walen de wapens tegen Frankrijk, bereid tot heilige toewijding, zouden opnemen, iets wat wij, bewuste Walen, zouden geweigerd hebben, is het noodzakelijk dat wij de inlijving van Wallonië bij Frankrijk eisen.

Walen! tussen Walen en Vlamingen laait sedert eeuwen een rassenhaat, nooit uitgedoofd en even noodlottig als de haat tussen vuur en water. Door hun verschillende oorsprong, hun met elkaar in strijd zijnde belangen, beschavingen, vaderlandse gevoelens, zijn zij tot vijandschap voorbeschikt.

De omstandigheden, veel meer dan hun wil, hebben Walen en Vlamingen tot samenleven gedwongen. Onze vereniging met Vlaanderen heeft slechts stand gehouden doordat de algemene toestand van Europa de ontbinding ervan niet toeliet. Het uur der scheiding is eindelijk aangebroken. De geschiedenis der Walen is in tegenstrijd met de geschiedenis van hun Vlaamse landgenoten. Dezen, ingelijfd bij Frankrijk, trachten hun onafhankelijkheid te herwinnen, terwijl wij, Walen, gescheiden van Frankrijk, strijden voor vereniging ermee.

Het zegevierend Frankrijk zal zich herinneren, dat Wallonië een Franse provincie is, de rijkste en trouwste der Franse provincies.

Moest het zegevierend Frankrijk de wanhopige kreten van zijn Waalse zonen niet aanhoren, zijn verantwoordelijkheid tegenover het Latijnendom zou groot zijn.

Leve de inlijving van Wallonië bij Frankrijk! Leve Frankrijk!

Aldus luidt deze vertrouwelijke oproep.

Uit een verleden van wel 25 jaar, kwam een vergrijsde vriend, hoofdman in de Vlaamse Beweging, geëerd en geëerbiedigd door al wie wat voelt voor de strijd van ons bestaan, met dit ongehoord proza tot mij, binnen enkele dagen afzondering om te rusten. Wat wij mededelen in deze brief, is de trouwe vertaling uit het Frans. Het oorspronkelijk stuk, begin 1915 uitgegeven, kwam mijn vriend door een toeval zeer onlangs in handen. Het draagt nr. 519 en is in machineschrift.

Onmiddellijk heeft de onlangs gestichte Vlaamse Landsbond het uitgegeven, met oorspronkelijke Franse tekst en vertaling. Het moet op dit ogenblik verspreid zijn in Brussel en in Antwerpen, getrokken op 10.000 exemplaren voor elke stad.

Bij de lezing ervan, herinneren wij ons het beruchte dactylografisch stuk over het verraad van Antwerpen, dat ons op een avond werd voorgelegd. Wij beschouwden het als apocrief. Dit is later ook gebleken. In dit vals schrift kwamen te veel in het oog springende onwaarschijnlijkheden voor. Men moest wel beslist lichtgelovig zijn of weinig kennis hebben van 's lands politieke hoofdmannen, om daaraan te hechten, zoals een overgroot getal Walen dit hebben gedaan en veel heden nog doen.

Moeten we thans ook de hier medegedeelde oproep aan de Walen als een apocrief stuk behandelen? We zouden het uit de grond van ons hart willen. Doch bij lezing en herlezing komt er ons niets voor

het oog, wat op onbekendheid, onbewustheid, lichtzinnigheid zou kunnen een zwakke steun hebben. Het schrift is ten volle ernst, van het begin tot het einde. Terwijl het donderend stuk over het gewaand verraad van Antwerpen niet het minste geheimzinnige in zijn bedoelingen had, bevinden we ons hier voor een uitgave van Walen, die in het geheel niet voor al hun taalgenoten schrijven, doch enkel voor dezen, die eigenlijk geen Belgen meer zijn, zo zij het ooit maar één etmaal geweest zijn. Het met de hand aangebracht nummer 519 kan tot niets anders dienen, dan om het stamboek van verspreiding vast te stellen, zodat naast elk nummer de naam vermeld wordt van de vertrouwensman, aan wie het schrift in het geheim werd doorgegeven. Wie schreef het? De vriend, die het mij bracht, kent geen naam, doch hem wordt uit zeer betrouwbare bron medegedeeld, dat een hooggeplaatst persoon uit Brussel ervan de uitgever zou zijn. Deze oproep, heden of morgen in duizenden handen, in duizenden koppen en zielen, die van verontwaardiging zullen gillen, zal dus zowel zijn steller als zijn geheime verspieters, meer dan ooit voorkomen als een kreet van misdadige Belgen, een schreeuw van nood, om te worden gered door een land, wel mooi en groot, bewonderenswaardig in zijn oorlogvoeren, doch waaraan België geen kostbaarder vrijheden kan vragen, zelfs niet onze enkele uitzinnige of verdwaalde Walen, dan die het voor de oorlog reeds bijna een kwart eeuw bezat.

Nu het stuk eigendom van de algemeenheid is geworden, zeggen wij, kunnen al de Walen er kennis van nemen, er hun oordeel over uitspreken, hun afkeuring, hun verontwaardiging of hun instemming. Zij, die het wraken of als vals beschouwen, wordt gelegenheid gegeven om mondig te worden. Ze kunnen in een vurig verweer opgaan, zoals de aangevallen verantwoordelijke Antwerpse overheid deed. Dan blijft er geen vonkje kracht meer in het geschrijf van wie

weet hoe weinig Belgische Walen, doods vijanden van hun eigen vaderland.

9 oktober 1916

De Gentse hogeschool.

De Tijd bevatte in haar nummer van 30 september het volgende bericht van een van haar correspondenten in België:

“Ofschoon ook katholieke elementen in de vervlaamsing zijn gemengd, heeft men toch in Vlaanderen opgekeken van de aarzelende en vertraagde toetreding der heren dr. (priester) J. de Cock en J. Persijn tot het manifest van de hogeschoolbond. Eerstgenoemde was verbonden aan de hogeschool te Leuven, waarvan de leraren zich zorgvuldig onthielden van de gehele Gentse beweging. Ook in de kringen der Vlaamse geestelijken is men beslist tegen de vervlaamsing onder de bestaande omstandigheden, en een desbetreffend wachtwoord is in die lezingen uitgegeven.”

Thans schrijft prof. dr. J. de Cock uit Zwolle het volgende aan De Tijd:

“Zoals u waarschijnlijk weet, heb ik mede het manifest ondertekend ter onverwijldere vervlaamsing der Gentse hogeschool. Ik ben en blijf het eens met de beginselen en overwegingen uitgedrukt in dit verzoeken, maar nu vernem ik uit het “Vaderland” van 24 september, dat de onlangs te Gent benoemde dr. Jolles “Hollander van geboorte is, reeds jaren in Duitsland woonachtig en daar geneutraliseerd. Hij vocht bij het Duitse leger aan het westelijk front”. Tegenover dit verbijsterend, bij ingewonnen inlichtingen waar blijkend bericht, moet ik mijn handtekening terugnemen. Een Vlaamse hogeschool is me welkom ten allen tijde, maar dan moet ze ook vlekkeloos Vlaams of althans vlekkeloos Nederlands zijn in haar personeel, en geen leraars opnemen, wiens handen besmeurd zijn met Vlaams bloed.”

Onze correspondent te Havre heeft ons onlangs reeds telegrafisch gemeld, dat een groep Belgen, Walen en Vlamingen, een brief aan de Belgische regering heeft gezonden "om te protesteren tegen de poging van de Duitse gouverneur-generaal in België om verdeeldheid onder de Belgen te brengen door het vervlaamsen van de hogeschool te Gent. De brief, zo schrijft ons thans onze correspondent, beantwoordt tevens het manifest der honderd Vlamingen, die hun instemming betuigt hebben met het vervlaamsingsbesluit van de Duitse overheid in België.

Aan de protestbrief van de groep Belgen is het volgende ontleend:

Overwegende, zo heet het daarin, dat de Belgen de noodzakelijkheid inzien van hun nauwe en volhardende eenheid om de vijand van hun gebied te verdrijven; dat zij, groter geworden in het gemeenschappelijk ongeluk, hetwelk zij moedig zullen blijven dragen tot aan de overwinning, zich tevens bewust zijn dat sommige van hun vroegere geschillen voorgoed moeten verdwijnen; dat zij het dus eens zijn over de noodzakelijkheid om een Vlaamse universiteit in het leven te roepen; dat de voorwaarden, waaronder die instelling gesticht zal worden, rijp en kalm overwogen zullen worden zodra het land bevrijd is, met de bedoeling zo goed en zo snel mogelijk een der verlangens van de Vlaamse bevolking te verwezenlijken;

Overwegende, dat de bezetter de Gentse universiteit in een Vlaamse universiteit verandert; dat hij aldus doende zijn bevoegdheid geheel te buiten gaat;

Overwegende, dat, volgens de bepalingen van artikel 43 van het reglement, dat gevoegd is bij de vierde te 's Gravenhage op 18 oktober 1907 vastgestelde conventie (Belgische wet van 25 mei 1910) de bezetter, behoudens volstreekte verhindering, de wetgeving, die in het bezette land van kracht is, moet eerbiedigen; dat in dit

opzicht het Duitse handboek betreffende de wetten van de continentale oorlog, uitgegeven door de historische sectie van de grote staf, zich aldus uitdrukt: “de bezetter, die slechts in de plaats is gesteld van de werkelijke soeverein, zal voortgaan te besturen met behulp van de bestaande wetten en alle andere daden van dezelfde aard moeten vermijden, tenzij zij door de onvermijdelijke eisen van de oorlog gerechtvaardigd worden, want slechts deze geven hem het recht buiten de voorlopige noodzakelijkheid van het besturen van het land om, wetten uit te vaardigen;

Overwegende, dat de bezettende macht slechts een beperkte macht bezit; dat hij, volgens het hiervoor genoemde artikel, zich van die macht moet bedienen, “ten einde zoveel mogelijk de orde en het openbare leven te herstellen en te verzekeren;”

Overwegende, dat de maatregelen, waarvan sprake is, direct tegen deze rol ingaan; dat de vorming van een Vlaamse universiteit geheel vreemd is aan de eisen van de oorlog; dat zij op dit ogenblik, onder het masker van voldoening te geven aan de Vlamingen, de bedoeling heeft de Belgen onderling te verdelen ten einde van hun tweespalt gebruik te maken; dat de ondertekenaars van het manifest dit perfide oogmerk van de bezettende macht, dat voldoende moet zijn om zijn geschenk af te wijzen, in het duister gelaten hebben;

Overwegende, dat de houding van de ondertekenaars van het manifest te meer laakbaar is nu er twee voortreffelijke hoogleraren van de universiteit te Gent, Pirenne en Frédéricq, die noch de slachtoffers, noch de medeplichtigen van de bezetter hebben willen zijn, in Duitsland gevangen gehouden worden omdat zij zich tegen zijn wil verzet hebben;

Overwegende, dat de Vlaamse studenten, die in België gebleven zijn met het geregeld hervatten van hun studie kunnen wachten tot hun

medeleerlingen, die sedert meer dan twee jaar het vaderland dienen, terug zijn gekeerd;

Overwegende tenslotte, dat de ondertekenaars van het manifest niet de bevoegdheid hebben te spreken uit naam van het Vlaamse volk; dat zij, die daartoe wel bevoegd zouden zijn, nl. de ondertekenaars van het wetsontwerp, strekkende tot het in het leven roepen van een Vlaamse universiteit, geweigerd hebben zich aan te sluiten bij een betoging, die zij afkeuren; dat in de maand april 1916 de voornaamste personen uit de Vlaamse Beweging in België zich met kracht verzet hebben tegen de door de bezettende macht voorgestane maatregel.

De ondertekenaars van het verzoekschrift, protesterend tegen het manifest van de Vlaamse Hogeschoolbond, blijven overtuigd, dat de Vlamingen de tegemoetkoming, die Duitsland hun betoont met de dubbele bedoeling hen te scheiden van hun landgenoten en hen te onderwerpen, zullen afwijzen; zij keuren de houding van de hoogleraren Pirenne en Frédéricq goed en zenden hun de betuiging van hun bewondering en hun sympathie.

10 oktober 1916

De Vlaamse hogeschool te Gent.

De Tijd meldt, dat dr. J. Persijn van een professoraat aan de hogeschool te Gent heeft afgezien.

12 oktober 1916

De Antwerpsche Courant bevat een uitvoerig "dienstbevel" van de Duitse overheid in België over het gebruik van de Duitse en de Vlaamse taal in de dienstbetrekkingen van de Belgische

bestuursoverheden van de staat (in uitvoering der wet van 22 mei 1878).

In de aanhef van het dienstbevel wordt gezegd:

Ik breng onderstaand dienstbevel ter kennis, en vestig er de aandacht op, dat het voorlopig voor de gemeentebesturen in de Vlaamse en Duitse gewesten niet toepasselijk is gemaakt, in de verwachting dat bedoelde gemeentebesturen, waar dit nog het geval mocht zijn, voortaan uit eigen beweging aan de moedertaal der bevolking, zoals het behoort, ook in de ambtelijke betrekkingen de haar toekomstende plaats zullen toekennen.

Voor de gerechtelijke overheden blijven de bepalingen van de wet van 3 mei 1889, gewijzigd bij koninklijk besluit van 16 september 1908, der wet van 4 september 1891, evenals van het koninklijk besluit van 31 mei 1891 van toepassing. Ik verwacht, dat deze bepalingen eveneens stipt zullen worden nageleefd.

Uit de Vlaamse Beweging.

Er vallen harde woorden onder de Belgen, over de kwestie van het al of niet aannemen van de Vlaamse hogeschool uit de handen der Duitsers, en, als het waar is dat de Duitsers met die gift hopen de Belgen te verdelen, dan hebben zij reeds een schijnsucces te boeken. Want de toon die aangeslagen wordt door een deel van de Belgische pers is er een, die allerminst hoort onder de broeders van eenzelfde huishouden. Dit is nog geen reden om te gaan twijfelen over de eenheid onder de Belgen. In elk land, niet het minst in de oorlogvoerende landen, wordt gekibbeld, en dat de toon onder sommige Belgen wat hoger aangeslagen wordt, is al niet veel meer dan een gevolg van hun warmbloedig temperament. Het is niet steeds zo erg gemeend.

Eén woord in die ruzie is wel hard om te horen, het in deze tijd zo hatelijke woord: landverraders.

Van Vlaamse zijde wordt daartegen opgekomen. Natuurlijk het meest door hen, tot wie het verwijt gericht wordt dat zij ten nadele van hun land samen heulen met de vijand. In het manifest van de nieuwe Vlaamse Hogeschoolbond, alsmede in de voornaamste geschriften ten voordele van een onverwijld en krachtdadige doorzetting der Vlaamse actie, ziet men dat de nadruk gelegd wordt op rechtsgronden, die de “actieven” aanzetten te aanvaarden hetgeen de Duitsers hun verlenen. De beschuldiging, dat zij ten nadele van België zouden ijveren, wijzen zij in de laatste tijd met verontwaardiging van zich af. Een van hun huidige leiders, mr. Adelfons Hendrickx, zegt daarover in De Eendracht van 17 september II.:

Ieder onbevooroordeeld en nog voor redenering vatbaar mens nochtans zal zich afvragen wat de flaminganten dan toch zou aansporen om, naar het heet, “met de vijand te heulen”. Niemand toch zal de zonderlinge bevestiging wagen vooruit te zetten dat in deze oorlog de flaminganten een reden van toenadering tot Duitsland hebben gevonden. Met franskiljons en Walen hebben zij er de verschrikkingen en ontberingen van gedeeld en ook hun gezinnen zijn daarbij in wat zij dierbaarst hadden getroffen geworden.

... Beter dan wie ook, beseffen zij dat hun strijd, die al zo hard was wanneer hij tegen een romaanse taal en onder vrije staatsinstellingen werd gestreden, wellicht hopeloos zou worden indien hij moest worden voortgezet tegen de invloed van een met hun taal verwante spraak die, onder de druk van een geweldige staatsmacht, voorzeker tot in de diepste lagen van het volk zou doordringen en wellicht vaste wortel schieten. Als democraten, die met en midden het volk leven, voelen zij dat de ingeboren, tot losheid

toe gedreven, vrijheidszucht die het kenmerk is van de Nederlander in het algemeen en van de Vlaming in het bijzonder, onverenigbaar is met de ijzeren tucht die voor het Duitse volk de hoofdfactor is van een niet weg te loochenen kracht doch die de Vlamingen wellicht tot een volk zonder levenslust noch originaliteit zou vervormen.

Ook het blad van de heren Hoste en Van Cauwelaert, "Vrij België", verdedigt de "actieven" tegen de al te lichtzinnige beschuldiging van Duitsgezindheid.

En zelfs tot achter het Belgische front verschijnen Vlaamse onafhankelijke bladen, die weigeren met de hitsbladen te schreeuwen over het verraad van de 103 Vlamingen, welke met het gezag van hun naam het aanvaarden van een Vlaamse hogeschool uit Duitse handen willen dekken. Ons Vaderland, dat in De Panne, onmiddellijk achter het front verschijnt, geeft in zijn nr. van 24 september II. een ernstig overwogen artikel over het manifest van de Vlaamse hogeschool. Daarin verklaart het blad zich eerst tegen de huidige vervlaamsing der hogeschool en zegt daarbij:

Van Vlaams oogpunt komt die toetreding ongelegen voor. Ze stelt een voorwendsel daar voor aantijgingen enerzijds en brengt tweespalt in het Vlaamse kamp.

Een vervlaamsing door een besluit van de vreemde gouverneur, gedurende een tijdelijke bezetting, is natuurlijk krank en loopt gevaar door de overwinning weggevaagd te worden. En bleef ze na de oorlog voortbestaan, dan zouden wij het spijtig vinden, dat door de tijden heen deze keuze van intellectuele zelfstandigheid de stempel van de overweldiger zou dragen.

Doch daarom vaart men nog niet uit tegen degenen, die het manifest ondertekenden:

We betreuren het, in dit manifest, waarrond door zekere hysterische pers zoveel beslag wordt gemaakt, enkele namen van hooggeschatte Vlamingen te ontmoeten. Wij menen dat hun handeling ongelegen komt. Wij verdenken geenszins hun inzicht. Enkel over de wegen zij wij het niet eens. Zowel als wij en beter misschien dan sommige van hun belagers, hebben ze voorzeker het goed van hun volk en bijgevolg dat van hun vaderland voor doel.

Wij tekenen dan ook uit al onze kracht verzet aan tegen de schandelijke benamingen, die aan de ondertekenaars werden gegeven door sommige bladen, waarvan wij het uithangbord, maar ook de kramers en de kraamwaren kennen, en vinden het verkeerd, onvaderlands vanwege die bladen zo maar over verraad, over dadelijke bestraffing te raaskallen, op gevaar af de gemoederen nog meer te verbitteren.

Men ziet het: het oordeel over de personen is heel wat zachter en ook heel wat bezadigder, wanneer het komt van hen, die zich nog dagelijks in de strijd bevinden, dan wanneer het komt van de rustig gezeten "bourreurs de cervelles".

Intussen, het onweer zal wel luwen, de tijd zal opklaring brengen en het kan nog best uitkomen, dat onder hen die voor gemene landverraders uitgescholden worden, heel wat mensen zullen gevonden worden, wiens politieke werkelijkheidszin afgestompt kan lijken, maar die dan toch een ideaal hadden voor hun volk en land en daarom wel schoner kunnen zijn dan hun belagers.

In de laatste tijd schijnen zij uit te gaan van een tactiek, die de Belgische regering na de oorlog wil stellen voor het voldongen feit der volledige vervlaamsing in het onderwijs en in de administratie. De Eendracht, blad der meest gematigde actieven, zegt het duidelijk in zijn nr. van 1 oktober 1916:

Eerst en vooral zouden wij wel eens willen zien of een terugkerende regering de vervlaamsing zou durven teniet doen.

De vervlaamsing der Gentse hogeschool was en bleef steeds de vurigste wens van ieder goed geaard Vlaming. Die wens is vervuld. Wie zal die vervulling pogen te verijdelen? En hoe?

Of deze tactiek tegen de eigen regering met behulp van de vijandelijke regering fair is en, tenslotte, niet zal neerkomen op een verdachtmaking, die in lengte van jaren op de Vlaamse Beweging zal blijven liggen? De lezer kan hier zelf reeds over oordelen met de gegevens, die hem verstrekt zijn. Een andere vraag is: of die tactiek het zelf zal volhouden wanneer de Belgische regering eens hart tegen hard moest spelen? Tot voor korte tijd werd van regeringswege het nemen van maatregelen tegen hen, die met de Duitsers meegaan, slechts in het vooruitzicht gesteld. Doch de regering heeft in de laatste dagen strenger doorgesproken, te oordelen naar het telegram van de correspondent uit Havre van de Nieuwe Rotterdamsche Courant, verschenen op 5 oktober II. Het zal weldra blijken hoevelen met de nieuwe beweging megingen uit oprechte overtuiging en hoevelen er maar berekeningen zouden op nagehouden hebben.

De Vlaamse Beweging is in het teken van de internationale politiek komen te staan.

Een kleine groep van "actieve" Vlaamsgezinden verheugt zich daarover. Vele Vlaamsgezinden vermoeden dat er groot onheil uit zou kunnen geboren worden voor Vlaanderen. Het feit kan tenslotte voor de Vlaamse Beweging een levenskwestie worden, waarlangs niet lichtzinnig mag heen gepraat worden. De personen, die aanvingen met de Vlaamsche Post-actie, hebben, met volle bewustheid, het er op aangestuurd opdat de onderlinge

verhoudingen tussen de beide volkeren, die de Belgische natie uitmaken, ter beoordeling zouden gebracht worden aan de komende vredesconferentie en zij hopen dat deze verhoudingen daar, op initiatief van de Duitse regering, een nieuwe regeling zullen ondergaan, die gunstig zal zijn voor het Vlaamse volk. Het kan hun daarbij weinig schelen of tenslotte de regeling, die de Duitsers zouden kunnen opdringen aan de vredesconferentie, in de eerste plaats gunstig is voor het Duitse rijk: zij verklaarden dat de belangen van Duitsland en de belangen van Vlaanderen evenwijdig kunnen lopen. Ik zwijg natuurlijk van de zeer zeldzame enkelingen, die hoopten op een aansluiting van België bij het Duitse rijk of droomden van een koninkrijk Vlaanderen.

De meeste Vlaamsgezinden, die, met het volk mee, moeten zwijgen in het bezette gebied, die spreken achter de IJzer en in ballingschap, zijn van mening dat angstvallig moet gelet worden opdat vreemden en vooral vijanden zich niet zouden mengen in de Vlaamse Beweging. Die vrees voor Duitse inmenging in een kwestie van inwendige Belgische politiek spruit niet alleen voort uit de angst der Vlaamse leiders dat zij hun gezag bij het eigen volk en hun aanzien bij de eigen regering erbij zouden inschieten en dat de Vlaamse Beweging naderhand met wantrouwen zou behandeld worden; ze berust ook op de meest stellige reden: dat de Duitsers het niet hadden kunnen verduiken hoezeer het in hun politiek belang is dat heden ten dage de Vlaamse Beweging naar voren wordt gehaald: zelfs de rijkskanselier heeft het verklapt in de rijksdagrede van 5 april II.: "Evenmin zal iemand geloven, dat wij in het westen landen, waar het bloed van ons volk gevloeid heeft, zullen prijsgeven zonder volledige zekerheid voor onze toekomst; wij zullen ons reële waarborgen verschaffen dat België geen Frans-Engelse vazalstraat wordt en militair en economisch niet tot een vestingbolwerk tegen Duitsland wordt ingericht. Ook hier doet het lot geen stap achterwaarts, ook

hier kan Duitsland bijvoorbeeld de lang verdrukte Vlaamse volksstam niet weer prijsgeven aan de verfransing, maar het zal hem een gezonde, met zijn rijke aanleg strokende ontwikkeling op de grondslag van zijn Nederlandse taal en zijn Nederlandse aard verzekeren.”

De “actieven” trachten nu bij hun volk de verdachte medewerking met de landsvijand goed te praten door de bewering: wij vragen geen gunst aan de Duitsers, doch nemen ons recht aan, door wie het ook gegeven wordt. Dit lijkt al niet meer dan een sussen te zijn van het eigen vaderlands geweten. Praktisch komt de aanleiding tot hun handelwijze hierop neer: hebben wij eenmaal ons recht – o.m. de Vlaamse hogeschool – dan is geen macht ter wereld in staat het ons af te nemen; en men hoopt hierbij, dat de inwilliging van de Vlaamse eisen zal bedongen worden door de Duitsers op de vredesconferentie en dat in het vredesverdrag aan de Belgische regering vastbindende plichten tegenover de Vlaamse bevolking zullen opgelegd worden.

Wie de zaak met rustige geest beschouwt, alleen nog met het oog op het Vlaamse belang, en daarbij weet, dat de politiek de kunst van het mogelijke is, zal zich afvragen of de tactiek der “actieven” niet onhandig en tevens gevaarlijk kan zijn.

Onhandig. Ik laat nu nog daar hoe dit streven vele Vlaamse voormannen en dan ook, bij terugslag, de Vlaamse Beweging zelf in onmin brengt bij het Vlaamse volk: het heeft er de schijn van dat de “actieven” niet veel meer willen bouwen op hun volk als op hun regering, en zij het meest heil verwachten van een oplossing door vreemden aan de Belgische regering opgedrongen. Maar hoe kan men in de mening verkeren, dat de kwestie aan de vredesconferentie zal onderworpen worden! Stellig zal de Belgische regering er niet voor te vinden zijn om, bij het sluiten van de vijandelikheden, ook

maar de minste inmenging van buiten in de inwendige toestand van het land toe te laten. Ze kan het niet willen. Moest België zoveel wagen bij de verdediging van zijn recht op zelfbeschikking om naderhand te gedogen, dat anderen over de inwendige aangelegenheden van België beschikken? Ook de gevolgen van zulk een laksheid zouden onafzienbaar zijn. De vreemde mogendheden zouden zich het recht toeëigenen om een blijvend toezicht te houden op de uitvoering van de bepalingen: dit zou neerkomen op de erkenning in rechte van een bestendige controle van vreemden op de inwendige aangelegenheden in België en op een aanhoudende penetratie van vreemde invloeden. Het zal wel voor elk kalm beoordelend mens vaststaan, dat België het recht moet opeisen om zichzelf naar eigen goeddunken in volle vrijheid in te richten.

Niet alleen België, ook de geallieerden zullen op de vredesconferentie de eis om de inwendige toestanden in België te regelen niet ontvankelijk verklaren. Ze hebben plechtige officiële verklaringen afgelegd, waarbij de herstelling van het onafhankelijk België wordt gesteld als een eerste vereiste van de vredesvoorstellen, ze hebben er daarenboven alle belang bij dat de Duitsers geen voet krijgen in België. Ze zullen dan ook elke bespreking van de Duitse eis van de hand wijzen.

Gevaarlijk ook voor de Vlaamse Beweging en voor België zou het zijn als de toestand der Vlamingen in de vredesconferentie behandeld werd. Laten wij veronderstellen dat Duitsland sterk genoeg uit de oorlog te voorschijn komt en dat het deze zaak ter behandeling kan opdringen aan de vredesconferentie. Dan zijn twee gevallen mogelijk. Ofwel Duitsland kan als overwinnaar optreden: dan eist het België, of op zijn minst Vlaanderen op als zijn wingewest, en hoe het daar zou optreden weet men uit de geschiedenis van Schleswig-Holstein, Elzas-Lotharingen en Polen; het zou heus niet met meer toegeving kunnen optreden in het Vlaanderen, dan het zou

beschouwen en inrichten als een versterkt bruggenhoofd tegen Frankrijk of Engeland.

Ofwel is Duitsland te zwak om zijn wil door te drijven, maar blijft het krachtig genoeg om stevig te hechten aan het regelen van de toestand der Vlamingen in het nieuwe België. Is het dan niet te verwachten dat deze eis van Duitsland, samen met de houding, die nu een groep vooruitstrevende Vlaamsgezinden aannemen, bij Frankrijk en Engeland grote argwaan moet verwekken? Het is steeds het lot geweest van België om het bolwerk te zijn voor de West-Europese vrijheid tegen elke imperialistische aanval van een der beide grote volkeren, waar het tussen ligt. Voorlopig lijkt dit lot niet te zullen veranderen. En meent men nu niet dat Frankrijk of Engeland in deze beweging van de Duitsers en van de “actieven” aanleiding zullen vinden om de Vlaamse Beweging te gaan beschouwen als iets dat steeds Duitse belangen zal kunnen dienen, als iets dat een nieuwe Duitse penetratie zal doen vrezen, en zullen zij dan niet een toezicht willen houden, dat, op zijn beurt, op zijn minst zou worden een *pénétration pacifique* en dat veel erger kan worden? Dit is het zeker niet wat de “actieve” Vlaamsgezinden wensen.

Als ik het juist voor heb, is het er bij de Vlamingen om te doen de rechten voor hun taal en cultuur te vrijwaren in een geheel zelfstandig België, en het wil een kalme beoordelaar niet uit het hoofd dat het voor hun beweging hoogst nadelig is als sommigen onder hen, door hun huidig optreden, het hun regering gaan lastig maken, waar deze haar vrijheid van handelen wil hoog houden tegenover alle mogendheden. Het blijkt toch voor al wie onbevooroordeeld en met ernstige kennis van zaken de Belgische politiek volgt dat de Belgische regering er steeds op bedacht was en is om haar volstreckte zelfstandigheid te bewaren: de toon der door de Duitsers uitgegeven rapporten der Belgische gezanten en de weigerachtigheid van de Belgische regering om toe te treden tot de

declaratie van Londen zijn twee van de vele feiten, die dit kunnen staven. Ik weet niet of de meeste Vlamingen om bovenstaande redenen de tussenkost van de vredesconferentie wraken. Het getuigt intussen van hun politieke zin, dat zij de Vlaamse Beweging blijven beschouwen als een zaak van uitsluitend binnenlands belang, die na de oorlog kan geregeld worden in vriendschappelijke overeenkomst onder Belgen.

13 oktober 1916

Uit de Vlaamse Beweging.

Wie een scherpe kijk wil krijgen op wat er binnen het bezette België gebeurt op het gebied van de Vlaamse Beweging, moet kennis nemen van de “vertrouwelijke oproep”, die gericht is aan “de Walen, oprecht bekommerd met de toekomst van hun ras” en die eindigt met de kreet: “Leve de inlijving van Wallonië bij Frankrijk! Leve Frankrijk!” Deze oproep wordt medegedeeld in het nr. van 7 oktober II. van de N.R.C., avondblad, die hem ontving van een van haar correspondenten in België.

Naar de uiterlijke schijn te oordelen is het geheim stuk bestemd om alleen verspreid te worden bij enkele vertrouwde Walen, die het niet zouden kunnen uithouden in België en de hartenwens koesteren maar zo gauw mogelijk aangesloten te worden bij Frankrijk.

Het is niet geheel onmogelijk dat het stuk van Walen afkomstig is. Er waren voor de oorlog enkele Walen in België die zulke neigingen hadden – evengoed als er enkele Vlamingen waren, die nog 1830 bejammerden.

In het manifest, dat nu onder de hand zou verspreid worden, vindt men krasse uitlatingen die deze Walen – en ze worden bij name genoemd – in vroegere tijd uitgesproken hebben. Tot nog toe heeft

geen enkele Waal, ook niet het hevigste heethoofd, een verklaring van die aard afgelegd in het openbaar.

Als werkelijk toch een groepje Walen zulk een manifest in deze tijden in het geheim verspreid heeft – al was het alleen onder vertrouwde Walen – dan zal niemand het een Belg kwalijk nemen dat hij mensen, die op dergelijke wijze voor het ineenbrokkelen van hun vaderland kuipen, niet meer als landgenoten wil beschouwen. Maar tevens zou dan de vraag gerechtigd zijn of het niet erg naïef en onverantwoordelijk zou zijn als Vlamingen zulk uitzinnig en ruziestokend geschrijf gingen verspreiden op 10.000 exemplaren in elke Vlaamse stad.

Er zijn echter redenen om te betwijfelen dat het stuk van Belgen uitgaat. En dan zou het alleen jammer zijn dat de leiders van de onlangs gestichte Vlaamse Landsbond in de val liepen.

Ik geef al dadelijk toe, dat het stuk op het eerste zicht niet zozeer het uitzicht heeft van een apocrief stuk, omdat “er niets uit voor ons oog komt, wat op onbekendheid, onbewustheid, lichtzinnigheid zou kunnen een zwakke steun hebben.” Het is bedacht, zelfs te goed bedacht, en verraadt haast zijn bedoeling. Zo wordt daarin niet de huidige mening aangehaald van de beruchte Raymond Colleye, “die echte Waal, die gij allen hebt gekend als secretaris van het Nationaal Comité der Waalse Jonge Wachten”, maar een mening van voor de oorlog; heden denkt hij er wel anders over, als blijken kan uit zijn krant *L’Opinion Wallonne*, waarin hij een stelsel van bestuurlijke scheiding voorstaat, dat in niets afwijkt van dat der “actieven”: “*Nous redemandons les anciennes frontières et une nouvelle Belgique sur la base du système fédératif*”, m’écrit Leo Meert, un des leaders de la cause flamande.

C'est en peu de mots, le programme de ce journal. La Wallonie n'atteindra la plénitude de son génie, la Flandre ne verra s'accroître sa renaissance que le jour où le Royaume de Belgique se décidera à imiter les États fédéraux – Suisse, Empire Britannique, Amérique – qui nous offrent l'exemple de leur tranquillité et de leur puissance, exemples des irritantes querelles de langues et de race qui fîrent, hier, notre faiblesse. (L'Opinion Wallonne, 15 août au 1 septembre 1916).

Er spreekt iets uit het voorgelegd manifest, iets wat ik zou noemen: stelsel. Het spreekt uit de tekst, uit het nummer dat het draagt, uit de geheimzinnige wijze waarop het verspreid wordt en ... uit het eigenaardige dat van al de exemplaren van een geheim stuk, dat in het begin van 1915 uitgegeven werd en waarvan er een nummer 519 bestaat, er eerst in oktober 1916 een exemplaar in de handen komt van een vergrijsd leider der Vlaamse Beweging.

Vooraf dat de Vlamingen juist nu met dit manifest in aanraking komen, lijkt wel een wonderbaarlijk toeval. Wat zien wij nu gebeuren? De Vlamingen schijnen niet bar veel ijver aan de dag te leggen voor de afscheidingsbeweging, die hen moet vervreemden van de Belgische staat en die tweespalt in het Belgische huishouden moet verwekken. Er was een Vlaamse hogeschoolcommissie, uitgaande van de Nederlandse taal- en letterkundige congressen: vele van de leden der commissie willen nu niet mee en weigeren de Vlaamse hogeschool te ontvangen uit de handen van de Duitsers. De politieke leiders van de Vlaamse Beweging hadden een wetsontwerp voor de vervlaamsing der Gentse hogeschool neergelegd, waarmee alle flaminganten akkoord gingen: al de voorleggers van dit wetsontwerp weigeren mee te werken aan de huidige vervlaamsing van die hogeschool. Meer dan tweeduizend hogeschoolgediplomeerden hadden hun handtekening verleend ten voordele van de vervlaamsing der Gentse hogeschool: slechts 103

daarvan hebben het manifest ondertekend van de nieuwe Vlaamse Hogeschoolbond ... Het schijnt blijkbaar niet te willen vlotten. Men voorziet al, dat het nog minder zal vlotten, nu men niet meer kan hopen, dat de Belgische regering zich later zal neerleggen bij wat de Duitsers ingevoerd hebben en nu zij reeds verklaard heeft de diploma's, door de Gentse hogeschool gedurende de oorlog verleend, later niet te zullen erkennen. De zwakmoedigen beginnen te aarzelen.

Nu was een nieuwe prikkel nodig. Hij kwam gauw ditmaal, en hij kan gelden als een bewijs van de listigheid der Duitse organisatie: de Vlamingen moeten weer opgejaagd worden door uitlatingen van Walen. Want de truc is gekend. Het is door middel van dergelijke apocriefe pamfletten dat de Duitsers er in geslaagd zijn, van februari 1915 af, de taalstrijd in België, die aan het smeulen was gegaan tijdens de godsvrede, weer op te rakelen. Het begon toen eveneens met schotschriften van zogenaamde Walen, die op krankzinnige wijze de Vlamingen en hun leiders aanvielen.

Ten dienste van de Walen verschenen er andere, die de Vlaamse Beweging in hun ogen moesten hatelijk maken. Alles zag het licht buiten de censuur om, en werd op geheimzinnige wijze verspreid – hoewel de goed ingerichte Duitse politie niets deed om er achter te komen. Het parket van Brussel heeft tenslotte een onderzoek ingesteld naar de drukkers, waaruit bleek, dat de drukker der pamfletten was: de Duitser Kropp, Ruysdaelstraat te St.-Jans-Molenbeek, bij Brussel, die voor de oorlog reeds de Brüsseler Zeitung drukte. Toen beten de naïefsten aan de haak en zeer enkele Belgen vingen opnieuw met verbittering de taalstrijd aan. Het sloeg naar buiten toe. In Holland, in Frankrijk en Engeland waren er enkele Fransgezinden, die in de mening gingen verkeren, dat alle Vlamingen verraders waren geworden, en zij gingen woorden spreken die angstwekkend konden zijn voor de toekomst van Vlaanderen – als ze

gekomen waren uit de mond van verantwoordelijke personen. Sommige Vlamingen liepen er in, doch intussen is de gros bon sens, die in de Belgen huist, weer naar boven gekomen en is de strijd geluwd. Zelfs de kwestie van de Vlaamse hogeschool bleek tenslotte niet van aard te zijn om een werkelijke tweedracht te stichten. Dat nu de campagne met de pamfletten opnieuw aangevangen wordt, ligt in de lijn van het plan der Duitsers.

Dit plan is merkbaar voor wie aandachtig en steeds nauwkeurig de gebeurtenissen heeft gevolgd. Zolang de Duitse overwinningen een annexatie van België in het vooruitzicht stelden, maalde het Duitse bestuur niet om de rechten der Vlamingen.

Toen kwam de tijd, waarin Duitsland gewaar werd dat het België niet in zijn macht zou blijven houden, en dat dit kleine land opnieuw zou worden wat het steeds geweest is: het bolwerk, waar de overstromende krachten van een der grote buurstaten op uitlopen, zodra de ene of de andere staat al te imperialistische neigingen zou krijgen. Duitsland kon vrezen dat na deze oorlog België zich zal inrichten tot een sterke dam naast zijn Rijnstreek. Die dam moet van nu af ondermijnd worden, en niets is daartoe geschikter dan het tegen elkaar opjagen der beide volkeren, die de Belgische natie uitmaken. Men ziet dit plan reeds in grote lijnen uitgetekend in verscheidene geschriften van Duitse geleerden, te beginnen met wat Nuese schrijft over België in de "Politisch-Anthropologische Monatschrift" van februari 1915, en vooral wat Alfred Ruhemann schrijft in "Die Vernichtung der englischen Weltmacht und des russischen Zarismus durch den Dreibund und den Islam" eerste uitgave van de "Kriegspolitischen Kultur-Ausschusses der Deutsch nordischen Richard Wagner Gesellschaft." De voorzienigheid en de politieke omstandigheden schijnen ons dus aan te stellen om de twee rassen, die totnogtoe het Belgisch geheel uitmaakten, te scheiden, en dit met het doel de Duitse nationaliteit te beschermen. De rede

van de rijkskanselier op 5 april ll. en tal van Duitse geschriften en daden hebben dit plan verder uitgewerkt. Of het slagen kan? Daarover een volgende maal. Intussen moge men gedenken dat de geest slechts begint te heersen, waar de grove materiële organisatie ophoudt.

Naar wij vernemen, heeft professor P. Hoffmans, rector van de Gentse hogeschool, bekend gemaakt, dat de plechtige opening van die school zal plaats hebben op 24 oktober en dat de volgende dag de colleges zullen beginnen.